EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2021.10.27.
COM(2021) 652 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

a mezőgazdasági és élelmiszer-ellátási láncban a vállalkozások közötti kapcsolatokban előforduló tisztességtelen piaci gyakorlatokról szóló, 2019. április 17-i (EU) 2019/633 európai parlamenti és tanácsi irányelv átültetésének és végrehajtásának állapotáról

Tartalom

1. Bevezetés 3
1.1. Az irányelv háttere és céljai 3
1.2. A jelentés célja és hatálya 4
1.3. Átültetési folyamat 4
2. Általános áttekintés 4
3. Az elemzés kiemelt pontjai 5
3.1. A hatály és a főbb fogalommeghatározások (1. és 2. cikk) 5
3.1.1. Az ellátási lánc szereplői és az ellátási kapcsolatok 6
3.1.2. A hatály és a vállalkozások mérete 6
3.1.3. Területi hatály 7
3.2. A tisztességtelen piaci gyakorlatok tilalma (3. cikk) 7
3.3. Végrehajtási mechanizmusok (4–8. cikk) 10
3.3.1. A jogalkalmazó hatóságok kijelölése (4. cikk) 10
3.3.2. Panaszok és bizalmas kezelés (5. cikk) 11
3.3.3. A kijelölt hatóságok hatásköre (6. cikk) 11
3.3.4. Végrehajtási intézkedések és szankciók (6. cikk) 12
3.3.5. Közigazgatási, bírósági végrehajtás és alternatív vitarendezés 13
4. Következtetések 14

A tagállamok rövidítései:

Belgium	BE
Bulgária	BG
Csehország	CZ
Dánia	DK
Németország	DE
Észtország	EE
Írország	IE
Görögország	EL
Spanyolország	ES
Franciaország	FR
Horvátország	HR
Olaszország	IT
Ciprus	CY
Lettország	LV
Litvánia	LT
Luxemburg	LU
Magyarország	HU
Málta	MT
Hollandia	NL
Ausztria	AT
Lengyelország	PL
Portugália	PT
Románia	RO
Szlovénia	SI
Szlovákia	SK
Finnország	FI
Svédország	SE

1. BEVEZETÉS

1.1. Az irányelv háttere és céljai

Az Európai Parlament és a Tanács hosszas tárgyalást követően[1] 2019. április 17-én elfogadta a mezőgazdasági és élelmiszer-ellátási láncban a vállalkozások közötti kapcsolatokban előforduló tisztességtelen piaci gyakorlatokról szóló (EU) 2019/633 irányelvet (a továbbiakban: irányelv). Az irányelv az Európai Unió működéséről szóló szerződés 43. cikke értelmében került bevezetésre azzal a céllal, hogy tiltást fogalmazzon meg a főként a beszállítók és a vevők tárgyalási pozícióinak jelentős egyenlőtlenségeihez kapcsolódó, olyan tisztességtelen piaci gyakorlatok jegyzékét illetően, amelyek nagymértékben eltérnek a helyes kereskedelmi magatartástól[2].

Az irányelv figyelembe veszi a tisztességtelen piaci gyakorlatoknak a mezőgazdasági termelőkre – mint e gyakorlatok közvetlen áldozataira, illetve mint a lánc másik végének szakaszaiban alkalmazott ilyen gyakorlatok által kiváltott dominóhatás közvetett áldozataira – gyakorolt negatív hatását[3]. Bár a legtöbb tagállam már jóval az irányelv megjelenése előtt elfogadott nemzeti jogszabályokat, illetve elősegítette a szabályok különféle módozatainak kialakítását a magánszektorban, e jogi keret széttagoltsága rávilágított az uniós szintű szabályok elfogadásának lehetséges előnyeire[4].

Az irányelv mind a 27 tagállamra nézve kötelező érvényű, és a mezőgazdasági és élelmiszer-ellátási láncban a vevők és a beszállítók közötti kapcsolatokban tiltott, tisztességtelen piaci gyakorlatok minimumlistájának meghatározása révén minimális szintű harmonizációt ír elő. Minimális szabályokat fogalmaz meg továbbá az irányelv hatályára és a főbb fogalommeghatározásokra, valamint az e tilalmak végrehajtására és a különböző tagállamok jogalkalmazó hatóságai közötti koordinációra vonatkozóan. A tagállamoknak lehetősége van arra, hogy olyan nemzeti szabályokat fogadjanak el vagy tartsanak fenn, amelyek túlmutatnak az irányelvben felsorolt tisztességtelen piaci gyakorlatokon, feltéve, hogy az ilyen nemzeti szabályok összeegyeztethetők a belső piac működésére vonatkozó szabályokkal.

---

[1] Lásd az Európai Bizottság által vezetett, az élelmiszer-ellátási lánc működésének javításával foglalkozó magas szintű fórumot (2011), amely jóváhagyta az élelmiszer-ellátási lánc szereplőinek többségét képviselő szervezetek által elfogadott, az élelmiszer-ellátási lánc vertikális kapcsolataiban követendő helyes gyakorlatra vonatkozó elveket. Ennek eredményeként 2013-ban elindult az ellátásilánc-kezdeményezés. A közelmúltbeli beavatkozások közé tartoznak az alábbiak: az Európai Parlament 2016. június 7-i állásfoglalása a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról az élelmiszer-ellátási láncban; a Tanács 2016. december 12-i következtetései a mezőgazdasági termelők élelmiszer-ellátási láncon belüli helyzetének megerősítéséről és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szembeni küzdelemről; a Bizottság 2009. október 28-i közleménye a hatékonyabban működő élelmiszer-ellátási láncról; 2014. július 15-i közleménye az élelmiszer-ellátási lánc vállalkozások közötti, tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatainak kezeléséről; valamint 2016. január 29-i jelentése az élelmiszer-ellátási lánc vállalkozások közötti, tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól.

[2] Irányelvjavaslat az élelmiszer-ellátási láncban a vállalkozások közötti kapcsolatokban előforduló tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról, Brüsszel, 2018.4.12., COM(2018) 173 final, 2018/0082 (COD), 2. pont.

[3] Lásd a (7) preambulumbekezdést.

[4] Lásd a (8) preambulumbekezdést. Lásd még: Cafaggi, F. és Iamiceli, P.: Unfair trading practices in the business-business retail supply chain (JRC112654).

1.2. A jelentés célja és hatálya

Az irányelv 13. cikke előírja, hogy a tagállamoknak 2021. május 1-jéig el kell fogadniuk és közzé kell tenniük az irányelvnek való megfelelésükhöz szükséges törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket. Az intézkedésekről haladéktalanul tájékoztatniuk kell a Bizottságot, és legkésőbb 2021. november 1-jéig alkalmazniuk kell azokat.

Ez a jelentés rögzíti az irányelv 27 tagállam általi átültetésének aktuális állását (12. cikk (4) bekezdés), és a Bizottsághoz 2021. július 31-ig beérkezett valamennyi értesítést figyelembe veszi. A jelentés azonban nem értékeli az átültető intézkedéseket.

1.3. Átültetési folyamat

Az irányelv 2019. áprilisi elfogadása és az átültetési határidő 2021. májusi lejárta közötti két évben a Bizottság közelről kísérte végig a tagállamokat az átültetés adott folyamatain. A Bizottság négy, a tagállamoktól érkező végrehajtási kérelmek megvitatására irányuló találkozót szervezett, mintegy 50 egyedi írásbeli végrehajtási kérelemre adott választ, és azokat egy külön erre a célra létrehozott weboldalon keresztül más tagállamokkal is megosztotta. Ezen túlmenően számos kétoldalú találkozóra és információcserére is sor került, és röviddel az átültetési határidő után további tárgyalás zajlott a tagállamokkal, hogy áttekintsék az átültetést és annak aktuális állását.

A 8. cikk (3) bekezdése értelmében a Bizottság egy olyan nyilvános honlapot[5] hozott létre, amely tartalmazza a kijelölt nemzeti jogalkalmazó hatóságok elérhetőségét és a saját honlapjukra mutató linkeket. A Bizottság továbbá egy, a jogalkalmazó hatóságok és a Bizottság közötti információcserét lehetővé tevő nem nyilvános weboldalt is létrehozott.

2. ÁLTALÁNOS ÁTTEKINTÉS

Az irányelv 13. cikke értelmében az irányelvet a tagállamoknak 2021. május 1-jéig kellett átültetniük a nemzeti jogba.

A 27 tagállam közül 15 2021. július 31-ig értesítette a Bizottságot azokról a tagállami átültető intézkedésekről, amelyeknek értelmében az irányelv átültetése teljeskörűen megvalósult (BG, DK, EL, FI, IE, LV, NL, HR, HU, LU, DE, LT, MT, SE és SK)[6]. Bár FR arról értesítette a Bizottságot, hogy az irányelvet az említett időpontig csak részben ültették át, a jelentés elemzésében szerepel. Ez a jelentés az említett 16 tagállam általi átültetésre összpontosít; ebből kifolyólag a továbbiakban a „tagállamokra” történő hivatkozások e 16 tagállamra vonatkoznak.

[5] https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/market-measures/agri-food-supply-chain/unfair-trading-practices_en

[6] 2021. május 1-jéig a 27 tagállam közül 4 (BG, DK, EL és NL) nyilatkozott úgy, hogy végrehajtotta az irányelv átültetését, további négy tagállam (EE, FR, FI és LV) pedig azt közölte, hogy részben ültette át azt. Július 31-ig EE egy megfelelési táblázatot nyújtott be.

A Bizottság 2021. július 23-án felszólító levelek útján indított kötelezettségszegési eljárást azon 12 tagállammal szemben[7], amelyek nem jelentették be az irányelv nemzeti jogba való, teljes körű átültetését[8]. .

Nyolc tagállam új és különálló jogszabályok bevezetése útján ültette át az irányelvet a nemzeti jogba[9]. IE kivételével ezek a tagállamok korábban nem rendelkeztek a tisztességtelen piaci gyakorlatokra vonatkozó nemzeti szabályokkal. A másik nyolc tagállam már meglévő jogszabályok alkalmazásával, azok módosításával vagy egy átfogóbb jogi aktusba való beépítésével ültette át az irányelvet.

A 16 tagállamból 12 hivatalosan a tisztességtelen piaci gyakorlatokra vonatkozó jogszabálynak minősítette az átültető intézkedést, anélkül, hogy (a hivatalos minősítésen belül) bármilyen módon hivatkozott volna a piaci vagy a versenyjogra[10]. FI a jogszabályi eszközt hivatalosan a piacról szóló törvénynek minősítette (amely további, a piacszabályozásra vonatkozó szabályokat is meghatároz, például az 1308/2013/EU rendelet szerinti megállapodásokat illetően[11]). BG a versenyvédelmi törvényét egy új, a mezőgazdasági és élelmiszer-ellátási láncban előforduló tisztességtelen piaci gyakorlatokról szóló fejezettel bővítette. FR kiegészítette kereskedelmi törvénykönyvének rendelkezéseit, DE pedig egy új szakasszal bővítette az agrárpiac szerkezetéről szóló törvényt (mostani nevén „A mezőgazdasági szervezetek és az ellátási láncok megerősítéséről szóló törvény"). LV kivételével, amelynek rendelkezései a nem élelmiszer jellegű termékekkel foglakozó kiskereskedőkre vonatkozó tilalmakat is megfogalmaznak, valamint FR kivételével, amelynek esetében az irányelv nemzeti jogba való átültetése részben olyan, már meglévő rendelkezéseken alapul, amelyek általános hatállyal bírnak (nem pedig az agrár-élelmiszeripari ágazatra vonatkozó hatállyal), az összes többi tagállam ágazatspecifikus jogszabályokat fogadott el, amelyek kizárólag a mezőgazdasági és élelmiszeripari ágazatra vonatkoznak.

3. AZ ELEMZÉS KIEMELT PONTJAI

3.1. A hatály és a főbb fogalommeghatározások (1. és 2. cikk)

Három szempont különösen releváns a hatály vizsgálata során:

- az adott agrár-élelmiszeripari ellátási láncban részt vevő gazdasági szereplők és a jogszabályi intézkedések által érintett kapcsolatok típusa;

[7] BE, CZ, EE, ES, FR, IT, CY, AT, PO, PT, RO és SI.

[8] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_3903

[9] DK, EL, IE, LT, LU, MT, NL és SE. A litván jogi aktus azonban részben átfedésben van egy már meglévő jogszabállyal. nevezetesen a kiskereskedők tisztességtelen gyakorlatainak tilalmáról szóló 2009. december 22-i XI-626. sz. törvénnyel, amely a jelentős piaci erővel bíró kiskereskedőkre vonatkozik, és amely összeférhetetlenség esetén irányadónak tekintendő az átültető aktussal szemben. Svédországban az irányelv átültetését megelőzően a tisztességtelen piaci gyakorlatokkal csak a fogyasztóvédelem vállalkozások közötti kapcsolatokra való kiterjesztése révén foglalkoztak.

[10] DK, EL, IE, LV, NL, HR, HU, LU, LT, MT, SE és SK; SK a jogszabályt a tisztességtelen feltételekre vonatkozó jogszabálynak minősítette, a tisztességtelen feltételek fogalma azonban valójában a tisztességtelen gyakorlatokat is lefedi, illetve magában foglalja.

[11] HL L 347., 2013.12.20., 671. o.

- a vállalkozás méretének relevanciája a hatályra való hivatkozás szempontjából;
- a végrehajtási intézkedések alkalmazásának területi hatálya.

3.1.1. Az ellátási lánc szereplői és az ellátási kapcsolatok

Mintegy 14 tagállam határozta meg a végrehajtási intézkedés hatályát a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek beszállítói és vevői közötti, irányelvben foglaltaknak megfelelő kapcsolatot figyelembe véve[12]. Az ilyen kapcsolatok az ellátási lánc bármely szakaszában előfordulhatnak, és az agrár-élelmiszeripari termékek vevőinek bármely típusát érinthetik, legyen szó feldolgozóról vagy kiskereskedőről.

Egy esetben (HU) a bejelentett jogszabály hatálya látszólag azokra a kereskedőkre korlátozódik, akik „a beszállítóktól közvetlenül vagy közvetve, változatlan és *feldolgozás nélküli* formában, jövedelemszerző üzleti tevékenység keretében vásárolt mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek viszonteladójaként járnak el” (utólagos kiemelés). Ezért a mezőgazdasági termékek azon vevői, akik a termékek viszonteladását megelőzően feldolgozást végeznek, kívül esnek a jogszabály hatályán.

LV a hatályt kiterjesztette a (kizárólag) nem élelmiszer jellegű termékek beszállítói és kiskereskedői közötti kapcsolatokra; a kiskereskedők vonatkozásában a tisztességtelen gyakorlatok külön listája van érvényben.

A tagállamok egyike sem terjesztette ki a hatályt kifejezetten az ellátási kapcsolatok más típusaira, például azokra, amelyek főként az irányelv értelmében nem agrár-élelmiszeripari termékeknek minősülő fizikai alapanyagok (pl. műtrágyák)[13] biztosítására, vagy az irányelv hatálya alá nem tartozó szolgáltatásokra (pl. digitális szolgáltatásokra) vonatkoznak.

3.1.2. A hatály és a vállalkozások mérete

FR és SK kivételével bizonyos mértékben valamennyi tagállam hivatkozik a vállalkozások méretére mint az elfogadott jogszabályok, vagy azok részeinek hatályát korlátozó kritériumra. Közülük öten (BG, IE, LU, MT és NL) azt az irányelvben meghatározott megközelítést alkalmazzák, amely az egy adott küszöbértéknél alacsonyabb éves árbevétellel rendelkező szállítók, valamint az ugyanazon értékhatárt meghaladó éves árbevétellel rendelkező vevők közötti kapcsolatokra irányul. A másik kilenc tagállam a hatályt különböző mértékben terjesztette ki.

EL az első küszöbértéket 2 millió EUR-ról 500 000 EUR-ra csökkentette. HR, LV és SE kizárólag a vevő méretét vette figyelembe, és a jogszabályt minden olyan vevőre alkalmazza, akinek árbevétele meghaladja a 2 millió EUR-t[14]. FI ugyanezt a megközelítést alkalmazta; esetében

[12] Ezek közül LT a vevő meghatározásából kizárta a szövetkezeteket és a kisközösségeket, illetve azoknak tagjait, SK pedig a vevő és a beszállító fogalommeghatározásába felvette azokat a jogi személyeket, akik nem vállalkozók.

[13] Kivételnek minősül ez alól az a késedelmes fizetésre vonatkozó rendelkezéseket megfogalmazó francia intézkedés, amely a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékekre meghatározott feltételektől eltérő feltételeket alkalmaz a mezőgazdaságban használt berendezések és gépek értékesítése esetében is.

[14] LV esetében ez a korlátozás nem vonatkozik a nem élelmiszer jellegű termékekkel foglakozó kiskereskedőkre.

azonban a jogszabály nem alkalmazandó abban az esetben, ha a beszállító árbevétele meghaladja a vevő árbevételét, és semmilyen olyan esetben sem, ha a beszállító árbevétele meghaladja a 350 millió EUR-t. DE-ben az irányelv küszöbértékei alkalmazandók, de ideiglenesen szélesebb körű alkalmazást vezettek be egyes élelmiszerek és mezőgazdasági termékek értékesítésére vonatkozóan[15], míg LT-ben ez a bővítés csupán a késedelmes fizetésekre vonatkozó rendelkezéseket érinti, minden vevő esetében alkalmazandó, és a 350 000 EUR-t meg nem haladó árbevétellel rendelkező szállítók érdekeit szolgálja. Ezzel szemben DK-ban és HU-ban a vállalkozások mérete csak bizonyos tisztességtelen piaci gyakorlatokra vonatkozó tilalmakat érint, míg minden más szabály a vállalkozások méretétől függetlenül alkalmazandó.

3.1.3. Területi hatály

A legtöbb tagállam követte az irányelv 1. cikkének (2) bekezdésében meghatározott megközelítést, miszerint a szabályok azokra az értékesítési ügyletekre vonatkoznak, amelyekben a beszállító, a vevő vagy mindkettő letelepedett az Unióban[16]. Négy tagállam írja elő a szabályoknak azokra az értékesítési ügyletekre való alkalmazását, amelyekben a beszállító, a vevő vagy mindkettő magában az adott tagállamban (LU, LV, MT és SE) telepedett le, nem pedig pusztán az EU valamely területén.

DE és HU kivételével valamennyi tagállam a letelepedés helyétől függetlenül határozta meg a beszállító és a vevő fogalmát, az irányelv 2. cikke (2) bekezdésében foglaltak szerint. A 2. cikk (2) bekezdése azt is előírja, hogy a tagállamok átültető intézkedései csak abban az esetben alkalmazandók a hatóságnak minősülő vevőkre, amennyiben azok az EU-ban letelepedettek. FR, HU és NL átültető jogszabályai semmilyen formában nem hivatkoznak a gazdasági szereplők letelepedési helyére.

3.2. A tisztességtelen piaci gyakorlatok tilalma (3. cikk)

Az irányelv megadott tisztességtelen gyakorlatok tilalmát írja elő a tagállamok számára, két csoportra bontva azokat: i. önmagukban vett tilalmak vagy feltétel nélküli tilalmak („feketelista”) és ii. feltételhez kötött tilalmak („szürkelista”) – az utóbbin olyan gyakorlatok szerepelnek, amelyek tiltottak, kivéve ha a beszállítói megállapodásban vagy a szállító és a vevő közötti későbbi megállapodásban azokról világosan és egyértelműen megállapodtak (3. cikk (2) bekezdés). Az irányelv minden egyes gyakorlatot konkrétan meghatároz. Bizonyos esetekben kivételek vagy eltérések is szerepelhetnek. Az előírt követelményeknek való megfelelés mellett a tagállamok:

- általános rendelkezéseket alkalmazhatnak a tilalmak hatályának a kifejezetten fel nem sorolt gyakorlatokra való kiterjesztése érdekében;

- egyéb gyakorlatokkal egészíthetik ki a listákat;

[15] 2025. május 1-jéig a német átültető rendelkezések a tejtermékek és húskészítmények, valamint a gyümölcsök, zöldségek és kertészeti termékek – beleértve a burgonyát is – értékesítésére is alkalmazandók az olyan beszállítók esetében, amelyeknek éves árbevétele az adott németországi értékesítési ágazatban legfeljebb 4 milliárd EUR, feltéve, hogy a beszállító teljes éves árbevétele nem haladja meg a vevő teljes éves árbevételének 20 %-át.

[16] BG, DE, DK, EL, FI, HR, IE, LT és SK kifejezetten elfogadta.

- kiterjeszthetik a felsorolt tilalmak hatályát, illetve szigoríthatják azokat;

- gyakorlatokat helyezhetnek át a „szürkelistáról” a „feketelistára”.

Az irányelv minimális harmonizációra irányuló megközelítése értelmében, amely megegyező szintű védelmet vezet be minden tagállam vonatkozásában, lehetőség nyílik a kivételek és eltérések alkalmazására, amennyiben azok összhangban állnak a belső piaci szabályokkal. Az itt vizsgált 16 tagállam közül öt ültette át az irányelvet a nemzeti jogba oly módon, hogy a fent felsorolt kiterjesztések egyikét sem alkalmazta: azaz mind „fekete-”, mind pedig „szürkelistáik” megegyeznek az irányelv által előírt listákkal, és azok semmilyen kiegészítést vagy releváns változtatást nem tartalmaznak[17]. Két másik tagállamban (LT és SE) a listák ugyan nagyrészt megegyeznek, de néhány tilalom szigorúbb az irányelvben foglaltaknál.

A többi kilenc tagállam közül HR és LV az általános elvek értelmében véve tisztességtelen gyakorlatokat tiltó, általános záradékot illesztett be. DE általános tilalmat írt elő a tisztességtelen piaci gyakorlatoknak az aszimmetrikus gazdasági kapcsolatok kihasználása érdekében történő alkalmazására vonatkozóan, de ezt a tilalmat az irányelvben felsorolt gyakorlatokra is alkalmazta. Egyes országok esetében általános rendelkezések vannak érvényben a tisztességtelen piaci gyakorlatok vagy a versenyjog vonatkozásában. Ez a helyzet például FR-ben, ahol a kereskedelmi kódex már magában foglal az adott területen alkalmazandó általános rendelkezéseket.

Valamennyi tagállam használt a tiltott gyakorlatokat tartalmazó listákat, és közülük a legtöbben a „fekete” és „szürke” gyakorlatok megkülönböztetését is alkalmazták. Kizárólag HU rendelkezik egyetlen („fekete-”) listáról, és kifejezetten megtiltja a beszállítók számára, hogy előzetes, érvényes hozzájárulásukat adják az érintett kereskedelmi gyakorlatokhoz. A „szürkelisták” alkalmazása esetében a tagállamok átláthatósági követelményeket írnak elő az információk azon típusaira vonatkozóan, amelyeket a „szürke gyakorlat” indoklása érdekében a beszállító rendelkezésére kell bocsátani.

A „fekete-” és a „szürkelisták” között különbséget téve néhány tagállam egy vagy több „szürkelistás” gyakorlatot a „feketelistára” helyezett át[18]. A „fekete-”[19] és a „szürkelisták”[20] más gyakorlatokkal való kiegészítése viszonylag gyakoribb.

Az irányelv általános elvétől eltérően, amely csak a vevők által a beszállítókkal szemben érvényesített gyakorlatokra alkalmazandó, SK-ban a gyakorlatok egy része mindkét szerződő fél számára tiltott (pl. kereskedelmi megtorló intézkedések).

HU egy korábban elfogadott jogalkotási eszközre támaszkodik az irányelv nemzeti jogba való átültetése keretében alkalmazott bármilyen konkrét módosítás nélkül. Az eszköz az irányelvben foglalt legtöbb gyakorlatra kiterjed, amelyek azonban részben másként kerülnek meghatározásra; néhány gyakorlat szélesebb körű vagy szigorúbb tilalmak hatálya alá esik, néhányat azonban látszólag nem ültettek át egyértelműen a jelenlegi jogalkotási eszközbe. Ez a helyzet áll fenn

[17] DK, IE, LU, MT és NL.
[18] DE, FR, HR, LV, SK: az el nem adott termékek visszaküldése (DE, FR, LV és SK), a helyiségek belső kialakításának költségei (FR, HR és LV), valamint a raktározás, bemutatás és listázás költségei (FR és LV).
[19] BG, EL, FR, HR (max. 18 további gyakorlat), HU, LV és SK.
[20] BG, HR, LV és SK.

részben FR-ben is, ahol az átültető jogszabály csupán néhány gyakorlatot szabályoz kifejezetten, míg más gyakorlatokra szélesebb körben alkalmazandó, általános rendelkezések vonatkozhatnak; a bejelentett jogszabályok láthatólag néhány gyakorlattal nem foglalkoznak kifejezetten.

Két gyakorlat a „feketelistán" különös figyelmet érdemel, mivel a tagállamoknak lehetőségük nyílik rá, hogy bizonyos határokon belül változtatásokat eszközöljenek ezeket illetően: ezek a gyakorlatok a fizetési késedelmek és a megrendelések lemondása.

- **Fizetési késedelmek:** A 16 tagállamból 11 különbséget tett a romlandó és a nem romlandó termékek értékesítése között, az előbbi esetében 30 napos, az utóbbi esetében pedig 60 napos időtartamot határozva meg, ahogyan azt az irányelv rögzíti[21]. Ezzel szemben BG és SE egységes, 30 napos időtartamot vezetett be mind a romlandó, mind pedig a nem romlandó termékek értékesítésére vonatkozóan. FI ugyanezt a megközelítést alkalmazta, de a nem romlandó termékek esetében lehetővé tette, hogy a szerződésben hosszabb, 60 napos időtartam kerüljön megállapításra (egyéb esetekben a 30 napos alapértelmezett szabály alkalmazandó). Sem HU, sem SK nem tett különbséget a romlandó és a nem romlandó termékek között; ezekben az esetekben a szabály általánosságban véve szigorúbb: a megfelelően kiállított számla dátumától számított 15 napos időtartam alkalmazandó. HU és SK kivételével valamennyi tagállam beépítette átültető jogszabályába a romlandó termékek irányelvben foglalt fogalommeghatározását. FR eltérő fogalommeghatározást alkalmaz a „romlandó" és a „nagyon könnyen romlandó" termékekre vonatkozóan. HR felvette átültető jogszabályába a romlandó termékek listáját, LT pedig egy, a kormány által felhatalmazott intézményt ruházott fel a romlandó termékek listája jóváhagyásának jogával. HU kivételével valamennyi tagállam beépítette a jogszabályba az irányelv 3. cikke (1) bekezdésének utolsó franciabekezdésében rögzített eltéréseket (vagy ezek közül legalább néhányat[22]), további eltérések pedig nem kerültek bevezetésre.

- **Megrendelések rövid határidővel történő lemondása:** HU és SK kivételével valamennyi tagállam a 30 napos időszakot határozza meg a lemondásra vonatkozó minimumszabályként. Közülük négyen (DK, FR, IE és SE) a 3. cikk (1) bekezdésének b) pontja értelmében felhatalmazzák az illetékes minisztériumot (illetve SE esetében a kormányt) arra. hogy kellően indokolt esetekben és konkrét ágazatok tekintetében 30 napnál rövidebb határidőket állapítson meg. FR két rövidebb határidőt határozott meg a nagykereskedők vonatkozásában (24 óra), valamint a friss gyümölcsök és zöldségek tekintetében (3 nap, kivéve, ha a termékeket saját márka alatt értékesítik, mely esetben 6 nap alkalmazandó). A magyar rendelkezés szerkezete eltérő: a lemondás helyett szó szerinti értelemben inkább a változtatásokra utal; a rendelkezésben nincs utalás az előzetes értesítés konkrét idejére. SK-ban a szerződéses kötelezettségek jogi indoklás nélküli nem teljesítése minden vevő számára tilos.

[21] DE, DK, EL, FR, HR, IE, LT, LU, LV, MT és NL.
[22] DE, LT és SK.

3.3. Végrehajtási mechanizmusok (4–8. cikk)

3.3.1. A jogalkalmazó hatóságok kijelölése (4. cikk)

Mind a 16 tagállam arról tájékoztatta a Bizottságot, hogy kijelölt egy vagy több hatóságot a 3. cikkben megállapított tilalmak nemzeti szintű érvényesítésére („jogalkalmazó hatóság”). E hatóságok elérhetőségei és weboldalai a Bizottság erre a célra létrehozott honlapján érhetők el[23].

Bár a legtöbb tagállam egyetlen hatóság kijelölése mellett döntött, négyen (DE[24], EL, FI és LT[25]) két hatóságot jelöltek ki.

Általánosságban véve a választás a közigazgatási és igazságügyi hatóságok, valamint a közigazgatási hatóságokon belül a független közigazgatási hatóságok és a végrehajtó hatalom részét képező hatóságok (azaz minisztériumok) között történik. A független közigazgatási hatóságok között a piacfelügyeleti, a verseny- vagy az ágazatspecifikus hatóságok közötti választásra van lehetőség.

Minden tagállam választása a közigazgatási hatóságokra esett. A legtöbben úgy döntöttek, hogy a fő végrehajtási hatáskörökkel egy független közigazgatási hatóságot ruháznak fel: hat tagállam versenyhatóságot[26]; négyen élelmiszerpiacot felügyelő hatóságot[27]; ketten a földművelésügyi minisztériumot[28]; ketten az agrár-élelmiszeripari ágazatban a tisztességtelen piaci gyakorlatok elleni küzdelemért felelős hatóságot[29]; egy tagállam egy, a gazdasági és pénzügyminisztériumon belüli kormányzati szervet[30]; egy pedig a fogyasztókért és piacokért felelős hatóságot[31].

Azokban a tagállamokban, ahol második hatóság is kijelölésre került, ez a hatóság a versenyhatóság (DE, EL és LT esetében) vagy az élelmiszeripari hatóság (FI esetében). Egyes tagállamok olyan, a nemzeti hatóságok és szervek közötti együttműködési kötelezettségeket írnak elő, amelyek segíthetik a vonatkozó jogszabályok végrehajtását[32]. A külföldi jogalkalmazó hatóságokkal és az Európai Bizottsággal való további együttműködési kötelezettségeket egyes tagállami átültető intézkedések konkrétan meghatározzák a 8. cikkben előírtak szerint[33].

---

[23] https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/market-measures/agri-food-supply-chain/unfair-trading-practices_en

[24] Egy jogalkalmazó hatóság került kijelölésre, amely azonban döntéseinek bizonyos részét a versenyhatósággal osztja meg.

[25] A második jogalkalmazó hatóság csak a jelentős piaci erővel bíró kiskereskedők által alkalmazott gyakorlatok tekintetében rendelkezik hatáskörrel.

[26] BG, DK, HR, LU, LV és SE.

[27] DE (a Szövetségi Minisztérium által kijelölt Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Szövetségi Hivatal), FI (élelmiszerpiacot felügyelő ombudsman), HU (a kormány által kijelölt Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal) és LT (Vidéki Üzlet- és Piacfejlesztési Ügynökség).

[28] IE és SK.

[29] EL és MT.

[30] FR és a DGCCRF (Versenypolitikai, Fogyasztóvédelmi és Csalás elleni Főigazgatóság).

[31] NL.

[32] BG, DE, EL, FI, LT és MT.

[33] BG, DE, DK, EL, FI, HR, IE, LT, LV, MT, NL, SE és SK.

3.3.2. Panaszok és bizalmas kezelés (5. cikk)

A Bizottságnak bejelentett valamennyi átültető jogi eszköz értelmében nemcsak az egyes beszállítóknak, de a termelői szervezeteknek, az egyéb beszállítói szervezeteknek, valamint az ilyen szervezetek társulásainak is jogukban áll panaszt benyújtani a kijelölt jogalkalmazó hatósághoz.

A tagállamok átültető jogi eszközeinek túlnyomó többsége biztosítja a panaszos személyazonosságának bizalmas kezelésére szolgáló eszközöket, amely személyazonosság felfedése sérthetné a panaszos, illetve tagjainak vagy beszállítóinak érdekeit. Ezeket a biztosítékokat általában a beszállító kérésére kell alkalmazni[34]; néhány tagállami átültető intézkedés azonban a hatósági kezdeményezésről is rendelkezik e tekintetben[35]. A legtöbb esetben felkérik a panaszost, hogy adja meg, mely információkra vonatkozóan kérelmez bizalmas kezelést[36]. Egyes tagállamokban az átültető jogi eszközök magukban foglalják az eljárás megszüntetésének lehetőségét is, amennyiben az bizalmas információk felfedését eredményezné[37]. LT-ben a jogalkalmazó hatóság elutasíthatja a bizalmas kezelés iránti kérelmet, amennyiben az adott információ bizonyító erővel bír a jogsértés megállapítása szempontjából[38].

3.3.3. A kijelölt hatóságok hatásköre (6. cikk)

A legtöbb tagállam a kijelölt hatóságokat ruházza fel az 6. cikkben előírt hatáskörökkel, nevezetesen:

- a vizsgálati és ellenőrzési hatáskörrel[39];
- a döntéshozatali hatáskörrel a 3. cikkben meghatározott tilalmak megszegése esetében[40];
- azzal a hatáskörrel, miszerint megkövetelheti a vevőtől a tiltott piaci gyakorlat megszüntetését[41];
- azzal a hatáskörrel, hogy a nemzeti szabályokkal és eljárásokkal összhangban[42] eljárásokat írjanak elő, illetve kezdeményezzenek pénzbírságnak[43] vagy más ugyanilyen hatékony szankcióknak, illetve ideiglenes intézkedésnek a jogsértés elkövetőjére történő kiszabása céljából; valamint

[34] BG, DE, DK, EL, HR, HU, IE, LT, LU, MT, NL és SK. Ezen tagállamok közül BG rögzíti a jogszabályában, hogy a panaszos személyazonosságát minden esetben bizalmasan kell kezelni.
[35] Pl. HU.
[36] BG, DK, EL, IE, LU és NL.
[37] DE, DK, FI és MT.
[38] A litván jogszabály azonban kifejezetten foglalkozik a névtelen panaszokkal.
[39] BG, DE, DK, EL, FI, FR, HR, HU, IE, LT, LU, LV, MT, NL, SE és SK.
[40] BG, DE, DK, EL, HR, HU, IE, LT, LU, LV, MT, NL és SE.
[41] BG, DE, DK, EL, FI, FR, HR, IE, LT, LU, LV, MT, NL, SE és SK.
[42] Amelyeket a következő tagállamok nemzeti átültető intézkedései kifejezetten előírnak: BG, DK, EL, FI, FR, IE, LT, LU, LV és NL.
[43] BG, DE, DK, EL, FI, FR, HR, HU, IE, LT, LU, LV, MT, NL, SE és SK.

- a meghozott határozatok közzétételére vonatkozó hatáskörrel[44].

Hat tagállamban a jogalkalmazó hatóság arra is jogosult, hogy jóváhagyja a jogsértő által vállalt kötelezettségeket[45], illetve hogy jogsértés esetén figyelmeztetéseket[46] vagy ajánlásokat adjon ki[47].

3.3.4. Végrehajtási intézkedések és szankciók (6. cikk)

A végrehajtási intézkedések az eszközök széles körét foglalják magukban, ideértve a szankciókat, a jogorvoslatokat és a kötelezettségvállalásokat is.

A nemzeti jogalkalmazó hatóságok rendelkezésére álló leggyakoribb intézkedések a pénzügyi szankciók, amelyeket mind a 16 tagállamban előírnak. Habár az irányelv maga nem határoz meg minimális vagy maximális értékeket a pénzügyi szankciókra vonatkozóan, néhány tagállam előír ilyen küszöbértékeket. Azon tagállamok között, ahol léteznek ilyen meghatározott minimum- és maximumértékek, azoknak mértéke eltérő[48]. Bizonyos esetekben a maximális érték a jogsértő fél árbevételének függvényében kerül meghatározásra[49]; más esetekben pedig kiszámítása az alábbiak egyikének százalékos arányában történik: i. a vételár[50]; ii. a beszállítóra kivetett díjak[51]; vagy iii. a jogsértő tisztességtelen gyakorlat által érintett ügyletből származó nyeresége arányában[52]. Mintegy 10 tagállam nem ír elő alsó küszöbértéket[53], 3 pedig nem határoz meg felső határértéket[54]. Hat tagállam határozza meg azokat a kritériumokat és tényezőket, amelyek a szankció összegének konkrét körülmények közötti meghatározásához szükségesek, ideértve a jogsértés jellegét, időtartamát, valamint azt, hogy a következmények milyen mértékben voltak károsak[55].

Csak LU és LT foglalta be kifejezetten a jogszabályba azt az elvet, miszerint a szankcióknak hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük.

A görög jogszabály a közigazgatási hatóság alkalmazandó intézkedések meghatározására vonatkozó hatáskörének szabályozása tekintetében hivatkozik ugyan az arányosságra és az elrettentésre, a hatékonyságra azonban nem, a finn jogszabály pedig a pénzügyi szankciók meghatározása kapcsán utal az észszerűség szükségességére, a többi alapelvet azonban nem említi. FI a jogsértés megszüntetésére irányuló intézkedések esetében szintén az arányosság elvét alkalmazza, de kizárólag az üzleti titok megsértésének vonatkozásában[56].

[44] BG, DE, DK, EL, FI, FR, HR, HU, IE, LT, LU, MT, SE és SK.
[45] HR és HU.
[46] FI és LV.
[47] EL.
[48] A minimális összegek mértéke 70 EUR (LV) és kb. 2 550 EUR-nak megfelelő összeg (BG) között, a maximális összegek mértéke 2 329,37 EUR (MT) és 2 millió EUR (FR) között mozog.
[49] A százalékos arányok ebben az esetben is eltérőek – 0,2 %-tól (LV) 10 %-ig (HU és NL) terjednek.
[50] SK.
[51] SK.
[52] MT.
[53] DE, DK, EL, FI, FR, HR, IE, MT, NL és SE.
[54] DK, FI és HR.
[55] A kritériumok eltérőek EL, FI, HR, LV, SE és SK esetében.
[56] A francia jogszabályra vonatkozó információk jelenleg nem állnak rendelkezésre.

A pénzügyi szankciók mellett jogorvoslati lehetőség is fennáll.

Ami a tisztességtelen gyakorlatok megszüntetésére irányuló tiltó rendelkezéseket illeti, a tagállamok gyakran alkalmaznak valamilyen típusú szankciót a meg nem feleléstől való elrettentésre[57].

Az irányelvet átültető nemzeti jogszabályok más, a tiltó rendelkezésekhez hasonló intézkedéseket is bevezettek:

- az ír jogszabály értelmében „megfelelőségi felszólításokat”;
- a luxemburgi jogszabály értelmében „óvintézkedéseket”;
- a magyar intézkedések pedig lehetővé teszik a közigazgatási hatóság számára, hogy megtiltsa a kereskedő számára az általános szolgáltatási szerződés rendelkezéseinek alkalmazását, amennyiben i. annak megfogalmazása nem egyértelmű; ii. a szolgáltatás vagy ellenérték nem került egyértelműen meghatározásra; vagy iii. a felszámított díj nem arányos a költségekkel.

Bár az átültető intézkedések ritkán említik a polgári jogorvoslatokat, van néhány kivétel. Néhány tagállam a szerződési feltételek semmissé tételét írja elő[58], mások jóvátételi[59] vagy kompenzációs[60] intézkedéseket határoznak meg.

HR és HU egyértelműen szabályozza a kötelezettségvállalásokat. A jogalkalmazó hatóság általi jóváhagyásuk általában kizárja a jogsértés megállapítását és a büntetés kiszabását, kivéve, ha a kötelezettségvállalás nem teljesül.

3.3.5. Közigazgatási, bírósági végrehajtás és alternatív vitarendezés

A fent említett intézkedések és végrehajtási mechanizmusok többsége közigazgatási végrehajtásnak tekinthető.

Egyes tagállamok átültető jogi aktusai kifejezetten hivatkoznak mind a közigazgatási, mind pedig a bírósági végrehajtásra. Konkrétabban, nyolc tagállam rendelkezik arról, hogy a közigazgatási hatóságok határozatai ellen bíróság előtt lehet fellebbezni[61]. A finn jogszabály ezenkívül azt is előírja, hogy bizonyos hatáskörökkel (pl. szankciók kiszabására vonatkozó hatáskörökkel) kizárólag a bíróságok ruházhatók fel, míg más intézkedéseket (például tiltó intézkedéseket) a közigazgatási és az igazságügyi hatóság egyaránt elfogadhat. A bolgár jogszabály előírja, hogy a konkrét, az átültető jogszabály értelmében vett eljárásokért felelős intézmény nem akadályozhatja meg a beszállítói szerződésben részes felet abban, hogy egy másik meghatározott eljárás keretében keressen jogorvoslatot, így implicit módon elismerve más jogalkalmazók, köztük a bíróságok szerepét. A lett jogszabály kimondja, hogy a Versenytanács mellett a polgári perrendtartásról szóló

[57] BG, DE, DK, FI, FR, LT, LV, MT, NL, SE és SK.
[58] DE, FR és HU.
[59] FI (kizárólag az üzleti titkok megsértése esetén) és IE (indokolatlan díjfizetési kötelezettség).
[60] FI (kizárólag az üzleti titkok megsértése esetén), FR, LV és MT (ahol a kártérítést a Közigazgatási Felülvizsgálati Bíróság szabja ki).
[61] BG, DE, DK, EL, FI, MT, NL és SE.

törvényben meghatározott eljárások értelmében a bíróság is megállapíthatja, hogy az átültető jogszabály megsértésére sor került-e, vagy sem.

Egyértelmű, hogy ezek a tagállamok párhuzamos jogorvoslati rendszert alkalmaznak, ezt azonban anélkül teszik, hogy külön szabályokat határoznának meg a közigazgatási és igazságügyi hatóságok közötti koordinációra vonatkozóan.

Ami az irányelv 7. cikkét illeti, hét tagállam rendelkezik az alternatív vitarendezési mechanizmusok igénybevételének lehetőségéről[62]. Ezek közül a holland jogszabály felhatalmazza az érintett minisztert, hogy vitarendezési bizottságot jelöljön ki, majd, hogy a kijelölt bizottsághoz egy vevőt „kapcsoljon". A bizottság határozata kötelező a felekre nézve, kivéve, ha a jogvitát az annak elfogadásától számított három hónapon belül valamely fél polgári bíróság elé terjeszti. A máltai jogszabály értelmében a jogalkalmazó hatóság felkérheti a feleket a kár számszerűsítésére irányuló közvetítői eljárásban való részvételre. A közigazgatási és bírósági végrehajtással kapcsolatos koordinációs mechanizmusokat nem szabályozzák kifejezetten.

Az átültető jogszabályok egyike sem foglalkozik a közigazgatási hatóságok területen kívüli hatáskörével. Néhány tagállam meghatározza, hogy a végrehajtó hatóság kizárólag az olyan kapcsolatokban előforduló gyakorlatok tekintetében illetékes, ahol a beszállító, a vevő, vagy mindkettő a hatóság tagállamában telepedett le[63].

A határokon átnyúló jogsértések konkrét esetében jelenleg úgy tűnik, hogy csak a német átültető jogszabályok szabályozzák a más tagállamok közigazgatási hatóságaival való együttműködés formáit.

4. KÖVETKEZTETÉSEK

Az e jelentéssel összefüggésben elemzett 16 tagállam többsége erőfeszítéseket tett az irányelv időben történő átültetése érdekében. A tagállamok nagy többsége túllépte az irányelv által megállapított minimális védelmi szintet. A szigorúbb szabályok elvben összeegyeztethetők az irányelvvel, feltéve, hogy tiszteletben tartják az EU belső piaci szabályait. Általánosságban véve a tagállamok a jogszabály ágazati megközelítését követik, és a rendelkezéseket az agrár-élelmiszeripari láncra vonatkozóan alkalmazzák. A jelentésben elemzett tagállamok több mint fele vagy eltér az irányelvben meghatározott árbevételi kategóriáktól, vagy akár az érintett gazdasági szereplők árbevételétől függetlenül alkalmazza a szabályokat. A legtöbb tagállam a tisztességtelen piaci gyakorlatok irányelv szerinti listáját további tilalmakkal bővítette, vagy az irányelv értelmében vett tilalmak szigorításával módosította. Ezzel szemben azok a tagállamok (néhányan), amelyek az irányelv átültetése előtt nem rendelkeztek ilyen jogszabállyal, általánosságban véve az irányelv hatályához igazodtak. Bár a legtöbb esetben úgy tűnik, hogy a tagállamok átültetési döntései azonosak vagy egyenértékűek az irányelvben meghatározott szabályokkal, néhány eltérés tapasztalható. Ezek további elemzések tárgyát képezik majd.

Ami a tisztességtelen piaci gyakorlatokra vonatkozó szabályok végrehajtásával megbízott hatóságokat illeti, a tagállamok a közigazgatási hatóságok szerepére összpontosítottak, míg az igazságügyi végrehajtásra csak korlátozott mértékben biztosítanak lehetőséget. Általánosságban

[62] BG, DE, EL, FI, LT, MT és NL.
[63] DE.

elmondható, hogy a közigazgatási és az igazságügyi végrehajtó hatóságok közötti koordináció nem vagy csak csekély mértékben biztosított. Habár a tagállamok lehetővé teszik a termelői szervezetek számára a kollektív panasztételt, az egyéb kollektív jogorvoslati mechanizmusok továbbra is nagyrészt kiaknázatlanok. A tagállamok helyenként alternatív vitarendezési mechanizmusokra is hivatkoznak.

Ami a végrehajtási intézkedéseket illeti, a hangsúly a pénzügyi szankciókra és a jogsértés megszüntetésére irányuló intézkedésekre helyeződik, néhány tagállam azonban bevezeti a felek számára a kötelezettségvállalások felajánlásának lehetőségét is. Egyes tagállamok a tervek szerint polgári jogorvoslati lehetőségeket is igénybe vesznek majd. Nagyon kevés előírás létezik a büntetések és egyéb szankciók hatékonyságára, arányosságára és visszatartó erejére vonatkozóan.

Átfogóbb képet kaphatunk majd, miután valamennyi tagállam végrehajtotta az átültetési folyamatot[64]. Az irányelv első uniós szintű értékelése, valamint az értékelés főbb megállapításairól szóló jelentés 2025. november 1-jéig kerül benyújtásra.

[64] További információk az alábbi linken lesznek elérhetők: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/market-measures/agri-food-supply-chain/unfair-trading-practices_en